

OPINIA DODATKOWA MERYTORYCZNO-DYDAKTYCZNA¹

pozytywna

☐

negatywna

☒

Dane rzeczoznawcy			
Imię i nazwisko rzeczoznawcy	A. S.		
Adres do korespondencji	W ul.		
Telefon, e-mail			
Data otrzymania podręcznika do opinii	4.IV.2017		
Dane dotyczące opiniowanego podręcznika			
Tytuł podręcznika	Wolna przedsiębiorczość. Podręcznik do nauki podstaw przedsiębiorczości		
Autor/autorzy	Mateusz Machaj, Robert Gwiazdowski		
Wydawca	Instytut Ludwiga von Misesa		
Tytuł serii	Nie dotyczy		
Numer części podręcznika/Liczba wszystkich części podręcznika	Nie dotyczy		
Liczba stron	306		
Postać podręcznika	tradycyjna ☒	e-book ☐	podręcznik multimedialny ☐
Przeznaczenie podręcznika:			
Rodzaj zajęć edukacyjnych/przedmiot	Podręcznik do nauki podstaw przedsiębiorczości		
Etap edukacyjny	I ☐	II ☐	III ☐
			IV ☒

¹ Wzór opinii opracowany zgodnie z art. 22a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r., poz. 1943 z późn. zm.) oraz rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. z 2014 r., poz. 909).

Typ szkoły	Szkoła podstawowa ☐		Gimnazjum ☐					
	Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum ☐ x		Zasadnicza szkoła zawodowa ☐					
Zakres kształcenia	Podstawowy ☐ x		Rozszerzony ☐		Nie dotyczy ☐			
Podręcznik przeznaczony do określonego w podstawie programowej kształcenia ogólnego poziomu zaawansowania umiejętności językowych	Klasy I-III SP	Klasy IV-VI SP	Gimnazjum		Szkoły ponadgimnazjalne			
	I	II	III.0	III.1	IV.0	IV.1P	IV.1R	IV.2
W skali ESOKJ podręcznik odpowiada poziomowi	Poziom podstawowy		Poziom samodzielności		Poziom biegłości			
	☐ A1	☐ A2	☐ B1	☐ B2	☐ C1	☐ C2		
(dotyczy podręcznika do języka obcego nowożytnego i podręcznika do języka mniejszości narodowej, etnicznej i języka regionalnego)								
Czy do podręcznika dołączone są nagrania dźwiękowe na elektronicznym nośniku danych, rozwijające sprawność rozumienia ze słuchu, stanowiące integralną część podręcznika?			TAK ☐			NIE ☐		
I. Ocena koncepcji opracowania podręcznika wydawanego w częściach, w szczególności rozkładu i uwzględnienia treści nauczania w pozostałych częściach podręcznika								
Czy koncepcja podręcznika wydawanego w częściach obejmuje wszystkie treści nauczania określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla odpowiednich zajęć edukacyjnych w danym etapie edukacyjnym?			TAK ☐			NIE ☐		
Uzasadnienie oceny: Nie dotyczy								
II. Ocena zgodności treści podręcznika z podstawą programową kształcenia ogólnego								
1) Czy podręcznik jest zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977 z późn. zm.)			TAK ☐ x			NIE ☐		
2) Czy podręcznik umożliwia realizację celów kształcenia określonych w podstawie programowej?			TAK ☐ x			NIE ☐		
3) Czy podręcznik umożliwia realizację wymagań szczegółowych określonych w podstawie programowej?			TAK ☐ x			NIE ☐		
4) Czy podręcznik zawiera usystematyzowaną prezentację treści nauczania ustalonych w podstawie programowej?			TAK ☐ x			NIE ☐		

Uzasadnienie oceny:

Recenzja pozytywna akceptuje wszystkie powyższe pytania, zaś recenzja negatywna wszystkie je neguje. Podstawowa kwestia w recenzji negatywnej została sformułowana następująco; „**Ogólnie zawarta w podręczniku treść przypomina bardziej podręcznik z podstaw ekonomii dla studentów niż podręcznik do podstaw przedsiębiorczości dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.** Autor stara się zwiększyć przystępność treści, ale czyni to w sposób powierzchowny. „

Napisanie podręcznika wymaga od autora konfrontacji z:

- założeniami programowymi,
- teorią ekonomii,
- językiem dostosowanym do odbiorcy.

W pierwszym przypadku muszę stwierdzić, że treść podręcznika jest zgodna z założeniami programowymi. Natomiast odmiennym problemem jest kwestia struktury, kolejności rozdziałów i ich zawartości. I tu można mieć wątpliwości i na nich koncentruje się recenzja negatywna. Biorąc pod uwagę prawo autora do stosownego wyboru muszę stwierdzić, że podręcznik spełnia minimalny wymóg w tym zakresie.

Autor dokonał selekcji materiałów, do czego ma prawo, byleby spełniał wymóg programowy, a moim zdaniem spełnia przynajmniej w minimalnym zakresie. W świetle recenzji negatywnej dominuje przechyt na rzecz podstaw ekonomii, zdaniem recenzji pozytywnej „Charakteryzuje się bardzo dużą pasją autorską wychowywania przedsiębiorczego Polaka.„

Znacznie ważniejszy problem podnosi recenzja negatywna „...eksponowanie sporów w podręczniku uważam za błędne.„ Generalnie pogląd uważam za zasadny ale jego pełne zastosowanie w przypadku teorii ekonomii uważam za niemożliwe. Między nurtem klasycznym i neoklasycznym a keynesizmem występują zasadnicze rozbieżności. Brak prezentacji sprzeczności oznaczałoby pozbycie się z treści podręcznika tych kwestii albo zaprezentowanie ich według jednej tylko wersji – i tu jest pytanie – której? Kolejna uwaga recenzji negatywnej plasuje się między pozycją 2 a 3. Brzmi ona następująco: „Przed wszystkim brakuje jasnych definicji i stwierdzeń.„ I uwagę tą podzielam. Przykładowo na s. 68 „Ceną równowagi nazywamy cenę, przy której sprzedawcy i kupujący odnajdują dla siebie w danej chwili na rynku rozwiązanie ich zdaniem najkorzystniejsze.„ I tu odwołać się trzeba do uwagi z recenzji pozytywnej „... obfitość materiału wymaga dużej, wspomnianej wcześniej, kluczowej, naturalnej roli nauczycieli jako „cicerone.„. Otóż taki cicerone musi sięgnąć kilka stron wstecz, pokazać wykres z przecięciem się krzywej popytu i podaży i powiedzieć, że w tym punkcie równowagi kształtuje się cena równowagi.

III.	Czy podręcznik zawiera pytania, polecenia, zadania i ćwiczenia wymagające uzupełniania w podręczniku? – w przypadku podręcznika w postaci papierowej	TAK ☐	NIE ☒
Uzasadnienie oceny: Brak tego typu pytań			
IV.	Czy podręcznik zawiera odwołania i polecenia wymagające korzystania z opracowanych przez określonego wydawcę dodatkowych materiałów dydaktycznych przeznaczonych dla ucznia?	TAK ☐	NIE ☒
Uzasadnienie oceny: Brak tego typu odwołań			
V.	Czy podręcznik zawiera materiały i treści o charakterze reklamowym?	TAK ☐	NIE ☒
Uzasadnienie oceny: Podręcznik nie zawiera materiałów o charakterze reklamowym. Przytaczane nazwy firm są albo umowne albo dotyczą marek powszechnie znanych i nie są wymieniane w celach reklamowych			
VI. Ocena postaci elektronicznej podręcznika			

1) czy podręcznik zawiera opis sposobu uruchomienia albo opis sposobu instalacji i uruchomienia?	TAK ☐	NIE ☐
2) czy podręcznik zawiera system pomocy zawierający opis użytkowania podręcznika?	TAK ☐	NIE ☐
3) czy podręcznik zawiera mechanizmy nawigacji i wyszukiwania, w tym w szczególności spis treści i skorowidz w postaci hiperłączy?	TAK ☐	NIE ☐
4) czy podręcznik zawiera opcję drukowania treści podręcznika, z wyłączeniem dynamicznych elementów multimedialnych, których wydrukowanie nie jest możliwe?	TAK ☐	NIE ☐
Uzasadnienie oceny: Nie dotyczy		
VII. Szczegółowa ocena poprawności pod względem merytorycznym i szczegółowa ocena przydatności dydaktycznej		
1) Czy podręcznik jest poprawny pod względem merytorycznym, dydaktycznym i wychowawczym? W szczególności:		
a) czy uwzględnia aktualny stan wiedzy naukowej, w tym metodycznej?	TAK ☒	NIE ☐
b) czy jest przystosowany do danego poziomu kształcenia pod względem stopnia trudności, formy przekazu, właściwego doboru pojęć, nazw, terminów i sposobu ich wyjaśniania?	TAK ☐	NIE ☒
c) czy zawiera materiał rzeczowy i materiał ilustracyjny odpowiedni do przedstawianych treści nauczania?	TAK ☒	NIE ☐
d) Czy ma logiczną konstrukcję?	TAK ☒	NIE ☐
Uzasadnienie oceny: Nie ma wątpliwości wśród recenzentów co do uwzględnienia aktualnego stanu wiedzy naukowej tudzież logicznej konstrukcji. Rozbieżności dotyczą oceny materiału rzeczowego i ilustracyjnego i w mojej ocenie nie jest on nadmiernie rozbudowany a rzekłbym wręcz, że ubogi. Problem kluczowy dotyczy punktu b. W moim przekonaniu podręcznik nie jest tu jednoznaczny. Są miejsca, gdzie wbrew obawom recenzji negatywnej uczeń sobie poradzi. Są również i takie gdzie udział nauczyciela jest absolutnie niezbędny w celu wytłumaczenia podstawowych kwestii. I niestety miejsc takich jest zdecydowanie jak na podręcznik zbyt dużo. Materiał dotyczący bankowości opanowany jest przez magiczny szamanizm bankowy. Mechanizm kreacji pieniądza totalnie nie wyjaśniony. Sprowadzony wulgarnie do kwestii, jak banki potrzebują pieniądza to go sobie tworzą. Tym samym jest upatrywanie w bankach przyczyn kryzysów koniunkturalnych. Takim samym wulgaryzmem jest utożsamienie nie rozumienia prawa z różnorodnością interpretacyjną w tym zakresie.		
2) Czy podręcznik zawiera zakres materiału rzeczowego i materiału ilustracyjnego odpowiedni do liczby godzin przewidzianych w ramowym planie nauczania?	TAK ☒	NIE ☐
Uzasadnienie oceny: Materiał taki istnieje ale jego „ascetyczność” rzuca się w oczy		
3) Czy zawiera propozycje działań edukacyjnych aktywizujących i motywujących uczniów?	TAK ☒	NIE ☐

Uzasadnienie oceny: Podręcznik zawiera pytania i testy sprawdzające a także w kilku przypadkach sugeruje dokonanie badania własnego przez ucznia.		
4) Czy umożliwia uczniom ze zróżnicowanymi możliwościami nabycie umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego?	TAK ☐	NIE ☒
Uzasadnienie oceny: W moim przekonaniu jest to możliwe ale pod warunkiem dużego wkładu nauczyciela. Sposób prezentacji treści podręcznika wymaga uzupełnienia interpretacyjnego. W przypadku kiedy uczeń samodzielnie musiałby na podstawie podręcznika zdobyć wiedzę jest to niemożliwe.		
5) Czy zawiera treści zgodne z przepisami prawa, w tym ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi ² ?	TAK ☒	NIE ☐
(jeśli NIE, proszę podać, jakie treści są niezgodne) Uzasadnienie oceny:		
6) Czy ma przejrzystą szatę graficzną	TAK ☒	NIE ☐
Uzasadnienie oceny: Szata graficzna jest przejrzysta ale niesłychanie uboga.		
7) Czy zawiera opis sprawdzianu i egzaminów, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1,2 i 3 lit. b i c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz zadań egzaminacyjnych wykorzystanych w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzianu i egzaminów	TAK ☐	NIE ☒
Uzasadnienie oceny: W podręczniku nie dostrzegłem tego typu treści.		
8) Czy w przypadku pytań, poleceń, zadań i ćwiczeń zawartych w podręczniku w postaci papierowej, wymagających udzielenia przez ucznia pisemnej odpowiedzi – podręcznik zawiera informację, że odpowiedzi tej nie należy umieszczać w podręczniku; – miejsca w zadaniach i ćwiczeniach, które powinny być wypełnione przez ucznia są zaciemnione i przedstawione, w sposób uniemożliwiający uczniowi wpisanie odpowiedzi w tym miejscu?	TAK ☒	NIE ☐
Uzasadnienie oceny: Stosowne sformułowania zostały umieszczone we właściwych miejscach		

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencja o Prawach Dziecka oraz inne umowy i konwencje, których postanowienia dotyczą zakresu treści nauczania dla poszczególnych przedmiotów.

(w przypadku podręczników do historii i geografii)			
9) Czy zawiera treści zgodne z zaleceniami dwustronnych komisji podręcznikowych oraz innych komisji i zespołów do spraw podręczników, działających na podstawie międzynarodowych umów dotyczących współpracy w zakresie edukacji lub porozumień komitetów narodowych UNESCO		TAK ☐	NIE ☐
(jeśli NIE, proszę podać, jakie treści są niezgodne) Uzasadnienie oceny:			
Nie dotyczy			
Ogólna opinia o podręczniku			
Wady	Podstawowym mankamentem podręcznika jest jego język . Treść podręcznika nie zawiera jasnych prostych i przejrzystych definicji i klasyfikacji. Natomiast podręcznik cały szereg zjawisk i procesów opisuje w sposób bądź nadmiernie skomplikowany, bądź nadmiernie uproszczony		
Zalety	Nie dostrzegłem. Na rynku są dostępne znacznie lepsze rozwiązania w tym zakresie.		
Konkluzja kwalifikacyjna			
Podręcznik może być dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do kształcenia ogólnego		pozytywna ☐	
Podręcznik nie może być dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do kształcenia ogólnego		negatywna ☒	
Uzasadnienie z odniesieniem do uwag zawartych we wcześniejszych opiniach sporządzonych przez rzeczoznawców w tym zakresie.			

Po pierwsze – zgłoszone przez obu recenzentów uwagi szczegółowe zostały w obecnej wersji podręcznika uwzględnione. Uwzględnienie tych uwag zmniejszyło ale nie wyeliminowało wątpliwości dotyczących zastosowanego języka. Nadal jest on nadmiernie skomplikowany, nieprzejrzysty a fragmentami wręcz powierzchownie uproszczony.

Po drugie – zgłoszono trzy główne uwagi dyskwalifikujące podręcznik a dotyczące:

- nie spełnienia wymogów programowych,
- nadmiernie wysokiego poziomu, niedostosowanego do szkół ponadgimnazjalnych,
- użycie języka niedostosowanego do poziomu odbiorcy, zawierającego nadmierne uproszczenia i powierzchownego nie stosującego prostych i jasnych definicji i klasyfikacji.

W pierwszym przypadku nie zauważyłem niezgodności z podstawą programową. Uwaga recenzenta może wynikać z odmiennej kolejności i zawartości strukturalnej. Autorzy mają prawo do odmiennego układu podręcznika, niż to wynika z preferencji recenzenta, byleby były spełnione wymogi programowe.

W drugim przypadku nie uważam by poziom był nadmiernie zawyżony w stosunku do podręczników tego typu dostępnych na rynku. Poziom jest mniej więcej ten sam. Wrażenie nadmiernego poziomu może wynikać z trzeciej uwagi dotyczącej zastosowanego w podręczniku języka. Podzielał uwagi recenzji negatywnej. Zjawiska i procesy przedstawione zostały bądź w nadmiernie skomplikowany, bądź nadmiernie uproszczony sposób. I stąd też uważam, że podręcznik nie spełnia stawianych wymagań.

Po trzecie – w ramach uproszczeń i podejść powierzchownych są i takie, które budzą nadmierne wątpliwości. Wątpliwości dyskwalifikujące podręcznik. Dotyczy to:

- s.18 – brak rewolucji przemysłowej
- s.40- miernik wartości
- s.68- cena równowagi,
- s.76- przyczyny inflacji,
- s.78-81 – rozdział o bankach – cały należy napisać na nowo,
- s.90 – o rezerwach a przede wszystkim - ...tworzą nawet depozyty bankowe bez pokrycia.... ,
....pożyczyć rezerwy od innych banków...
- s.104- polityka pieniężna i bankowa jako podstawowa przyczyna cyklu koniunkturalnego
- s.129 – nie rozumienie prawa a różnorodność interpretacyjna
- s.273 – tekst o emeryturach już nieaktualny

7.IV.2017 A [redacted] S [redacted].

Data i podpis

[redacted]